

Vyhodnocení realizačního projektu programu péče pro vydru říční v ČR pro rok 2015

V následujícím přehledu jsou uvedeny aktivity, které proběhly v rámci realizace PP v roce 2015. U jednotlivých opatření je kurzivou uveden plán činností, který byl navržen v realizačním projektu (RP) a v návaznosti je uvedena realizace činností v roce 2015.

3.1 Péče o biotop

3.1.1 Minimalizace negativních vlivů dopravy

V rámci tohoto opatření je pro rok 2015 plánováno hned několik poměrně rozsáhlých aktivit v rámci projektu MGSII-42. Proběhne tzv. mapování silnic, při kterém budou fyzicky na místě kontrolovány konkrétní vybrané body na silnicích, bude zhodnocena jejich průchodnost a rizikovost pro vydru říční, pořízena fotodokumentace a v případě zjištění problému bude navržen způsob jeho řešení. Kontrolována budou jednak zatím známá místa, kde vydra uhynula po střetu s dopravním prostředkem a jednak vybraná křižení silnic a vodních toků, a sice na předem určených úsecích silnic I. tříd. Dále je plánováno vydání aktualizované verze příručky „Vydra a doprava“ z roku 2011 a vytvoření online mapové aplikace, která bude obsahovat výsledky výše zmíněného mapování silnic. V návaznosti na všechny uvedené aktivity pak budou domlouvány osobní schůzky na krajských ředitelstvích ŘSD a krajských správách silnic jednotlivých krajů, kde budou příslušní pracovníci seznámeni s danou problematikou, budou jim předány zpracované materiály se zaměřením na jimi spravované území a budou požádáni o další spolupráci.

Aktivity i jejich financování probíhaly dle plánu. Začalo mapování silnic, pro které bylo vybráno celkem 530 míst (266 míst s evidovaným úhynem vydry a 264 míst křižení vodních toků se silnicemi I. tříd, pokrývající 540 km těchto silnic). Tato místa byla průběžně kontrolována a hodnocena a byla pořizována fotodokumentace a sepisovány návrhy řešení pro kritická místa. V květnu byla na stránkách www.vydrynasilnici.cz spuštěna plánovaná mapová aplikace, do které byly nahrány výsledky předešlého mapování uhynulých vyder (záznamy od roku 1970) a postupně byly přidávány dosavadní výsledky mapování a hodnocení rizikových míst pro vydry na silnicích v ČR. Mapování bude – stejně jako celý projekt MGSII-42 – pokračovat i v roce 2016, do aplikace tak budou postupně přidávány další údaje a celkové shrnutí bude provedeno až na konci projektu. Začaly také práce na aktualizaci metodické příručky „Vydra a doprava“ a materiálech pro jednotlivé správy silnic. Schůzky se zástupci ŘSD a krajských správ silnic se uskuteční až před skončením projektu, kdy budou připraveny potřebné materiály a podklady.

3.2 Péče o druh

3.2.1 Odchov nalezených mláďat, rehabilitace zraněných jedinců a jejich zpětný návrat do přírody

Toto opatření bude v roce 2015 zajištěno záchrannými stanicemi, které disponují vhodnými podmínkami pro péči o vydry vhodné ke zpětnému vypuštění. Realizace tohoto opatření nebude vyžadovat zvláštní finanční náklady.

Dle dat poskytnutých Národní sítí záchranných stanic bylo v roce 2015 stanicemi sdruženými v této síti přijato celkem 32 vyder říčních. Z tohoto počtu jich 14 uhynulo (nebo se jednalo o již nalezený kadáver), 1 byla vypuštěna zpět do přírody a ostatní zvířata zatím zůstávají v péči některé ze záchranných stanic nebo byly předány do dalších vhodných zařízení (např. expozice zoologických zahrad). V roce 2015 byl přijat vysoký počet osiřelých mláďat –

celkem 16 (2 z nich uhynula, ostatní zůstávají v péči záchranných stanic nebo byly předány do jiných vhodných zařízení).

3.3 Monitoring

3.3.1 Celostátní mapování rozšíření a mapování okrajových lokalit výskytu

Monitoring okraje areálu slouží k sledování trendů vývoje výskytu vydry v ČR v mezidobí mezi celostátními mapováními. V návaznosti na výsledky posledního celostátního mapování provedeného v roce 2011 bylo nově navrženo mapování okrajových či nesouvisle obsazených území i jádrové oblasti výskytu na další 4 roky tak, aby bylo možné podrobněji sledovat dynamiku a trendy v rozšíření vyder v ČR (viz Vyhodnocení RP za rok 2012). Dle tohoto plánu proběhne v roce 2015 mapování v oblastech východních Čech (6 kvadrátů) a jižní Moravy (12 kvadrátů) s využitím metodiky pro celostátní mapování. Finančně bude toto opatření zajištěno z projektu „Monitoring a celoplošné mapování evropsky významných druhů jako podklad pro dokončení návrhu soustavy Natura 2000 v ČR“.

Mapování proběhlo dle plánu v období od 4. 9. do 14. 10. 2015, výsledky jsou shrnuty v Tabulce 1. Získaná data odpovídají současnému hodnocení těchto oblastí jako okrajových z hlediska výskytu vydry – ve sledovaných kvadrátech bylo zaznamenáno v oblasti východních Čech při první kontrole 29 % negativních bodů a při druhé kontrole 42 % negativních bodů, v oblasti jižní Moravy potom při první kontrole 68 % negativních bodů a při druhé kontrole 63 % negativních bodů. To víceméně potvrzuje nevhodnost prostředí pro vydru především v oblasti jižní Moravy. Podrobné výsledky jsou k dispozici v závěrečné zprávě z monitoringu.

Tabulka 1. Souhrn výsledků mapování okrajových oblastí v roce 2015 metodou obsazenosti.

Oblast	1. kontrola				2. kontrola				Počet kontrolovaných bodů
	% poz. bodů	Počet poz. bodů	% neg. bodů	Počet neg. bodů	% poz. bodů	Počet poz. bodů	% neg. bodů	Počet neg. bodů	
Okrajová oblast východní Čechy	70,8	17	29,2	7	58,3	14	41,7	10	24
Okrajová oblast jižní Morava	32,4	23	67,6	48	36,6	26	63,4	45	71

3.3.2 Odhad početnosti ve vybraných oblastech

V závislosti na počasí jsou v projektu MGSII-42 v zimních měsících 2015 plánovány dle metodiky stanovené v příloze 3 PP stopování na čerstvém sněhu ve čtvercích 10 x 10 km ve vybraných oblastech ČR (z oblastí navržených pro toto opatření prioritně: Jeseníky a Krkonoše).

Vzhledem k nepříznivým klimatickým podmínkám po většinu zimních měsíců roku 2015 nebyly v tomto období provedeny žádné stopovací akce.

3.3.3 Monitoring EVL vyhlášených pro vydru

V roce 2015 budou monitorovány EVL Šumava, Horní Kamenice, České Švýcarsko, Labské údolí, Dolní Ploučnice, Horní Ploučnice a Olše upravenou metodou obsazenosti (viz příloha Vyhodnocení RP za rok 2012). Monitoring EVL bude finančně zajištěn z projektu „Monitoring a celoplošné mapování evropsky významných druhů jako podklad pro dokončení návrhu soustavy Natura 2000 v ČR“.

Monitoring proběhl dle plánu v období od 16.4. do 14.10. 2015, přičemž nad rámec původního plánu byly částečně monitorovány i EVL Třeboňsko – střed, Velký a Malý Tisý a

Litovelské Pomoraví. Výsledky jsou shrnuty v Tabulce 2. Přítomnost vydry byla potvrzena ve všech sledovaných EVL, procento pozitivních bodů v rámci jedné sady kontrol se pohybovalo od 52 % do 80 % (v případě EVL monitorovaných částečně nad rámec původního plánu až do 100 %). Z celkového počtu kontrolovaných bodů bylo při první kontrole 64% pozitivních a 36% negativních a při druhé kontrole 71% pozitivních a 29% negativních. Podrobné výsledky jsou k dispozici v závěrečné zprávě z monitoringu.

Tab. 2: Souhrn výsledků monitoringu EVL metodou obsazenosti.

Oblast	1. kontrola				2. kontrola				
	% poz. bodů	Počet poz. bodů	% neg. bodů	Počet neg. bodů	% poz. bodů	Počet poz. bodů	% neg. bodů	Počet neg. bodů	Počet kontrolovaných bodů
EVL Šumava	66,7	48	33,3	24	66,7	48	33,3	24	72
EVL Horní Kamenice, EVL České Švýcarsko, EVL Labské údolí, EVL Dolní Ploučnice, EVL Horní Ploučnice	52,3	23	47,7	21	79,5	35	20,5	9	44
Část EVL Třeboňsko – střed a EVL Velký a Malý Tisý	100	4	0	0	100	4	0	0	4
EVL Litovelské Pomoraví	66,7	14	33,3	7	52,4	11	47,6	10	21
EVL Olše	87,5	7	12,5	1	100	8	0	0	8
Celkem	64,4	96	35,6	53	71,1	106	28,9	43	149

3.3.4 Sběr uhynulých zvířat a jejich analýzy

V roce 2015 bude v rámci realizace projektu MGSII-42 pokračovat sběr nalezených uhynulých vyder z celé ČR a díky finanční podpoře z EHP fondů budou opět prováděny i některé nákladnější analýzy dříve i nově odebraných vzorků. Konkrétně jsou plánovány tyto činnosti: pitva (určení pohlaví, kondice, příčina smrti, makroskopicky patologie) a uskladnění vzorků pro specifické analýzy (genetické analýzy, měření obsahu těžkých kovů), dále rozbor potravy ze žaludku, kontrola žlučníku na přítomnost parazitů a řez zubu pro určení věku. V případě podezření na násilnou smrt (zástřel, otrava) pak bude proveden např. i rentgen či testy na detekci jedů. Jako výstup projektu je pak plánována i publikace shrnující dosavadní výsledky prováděných analýz.

Sběr uhynulých vyder z území celé ČR a plánované analýzy probíhaly v rámci projektu MGSII-42 dle plánu (jen za rok 2015 byly sesbírány údaje o téměř 60 jedincích) a budou pokračovat až do jeho skončení, kdy budou teprve k dispozici celková shrnutí a také plánovaná informační publikace.

3.4 Výzkum (opatření 3.4.1 – 3.4.5)

Z výzkumných opatření je na rok 2015 v rámci projektu MGSII-42 plánováno doplnění a aktualizace dat použitých pro modelování životaschopnosti populace vydry říční v ČR v letech 2008-2010 a opětovné provedení výpočtů. V rámci analýz budou použity jak deterministické metody (životní tabulky), tak stochastické modely (PVA) založené na přežívání jednotlivců. Vzhledem k charakteru druhu a počtu jedinců bude použit generický program Vortex.

Práce na této aktivitě byly v roce 2015 průběžně prováděny dle plánu. Postupně jsou aktualizovány hodnoty vstupních parametrů do analýzy životaschopnosti, především údaje o mortalitě či další demografické parametry v návaznosti na prováděný sběr uhynulých jedinců.

Aktualizace a další propočty budou pokračovat i v následujícím roce a vlastní analýzy budou provedeny až před koncem projektu MGSII-42.

3.5 Výchova a osvěta (opatření 3.5.1 – 3.5.5)

V rámci projektu MGSII-42 jsou plánovány i některé osvětové aktivity. Jedná se o zřízení webových stránek, které poskytnou aktuální informace o vydře říční v ČR, poslouží jako poradna pro rybáře řešící případné škody způsobené vydrou a budou informovat o průběhu projektu. Dále jsou plánovány akce pro veřejnost a pro děti na Dačicku, kde byla před několika lety vytvořena „Vydří stezka“ na řece Moravské Dyji. V návaznosti na to budou z projektu MGSII-42 vytvořeny i speciální webové stránky k této „Vydří stezce“. Mělo by také vzniknout tématické pexeso a v průběhu realizace projektu bude plněna povinnost jeho povinné publicity prostřednictvím článků, tiskových zpráv či dalších příspěvků v médiích, seminářů, apod.

Kromě již zmíněného projektu budou výchovu a osvětu týkající se vydry říční a její ochrany v roce 2015 stejně jako v minulosti zajišťovat různé další subjekty, např.: ČNF pro vydru (přednášky, semináře, výukové programy, konzultace s rybáři při místních šetřeních, internetové stránky a online poradenství, vědecké a populární články, tištěné materiály), stanice Pavlov, o.p.s. a další veřejnosti přístupné záchranné stanice chovající vydru říční (prohlídky pro veřejnost, osvětové materiály, výukové programy), nebo i AOPK ČR (tištěné materiály, internetové stránky).

Osvětové aktivity v rámci projektu MGSII-42 probíhaly dle plánu. Byly vytvořeny webové stránky www.vydryonline.cz a www.vydristezky.cz. Na prvně jmenovaných stránkách jsou v sekci „Publicita“ k dispozici i s projektem související vydané tiskové zprávy, články, informace o proběhlých seminářích či vzniklé reportáže uvedené v televizi nebo rozhlasu.

I ostatní aktivity spadající do opatření Výchova a osvěta probíhaly v roce 2015 dle plánu, resp. dle možností jednotlivých organizací, v rámci řešení jejich běžné agendy.

Ostatní opatření (opatření 3.6.1 – 3.6.5)

3.6.3 Návrh optimalizace systému řešení střetu ekonomických zájmů rybářství a vydry

V rámci projektu MGSII-42 je plánováno vytvoření návrhu optimalizace řešení tohoto střetu na základě dlouhodobých zkušeností s danou problematikou a na základě zkušeností ze zahraničí.

Práce na této aktivitě v roce 2015 začaly – byly dohledány potřebné literární zdroje a navržena základní struktura dokumentu s vyčleněním tří hlavních cílových skupin v dané problematice (produkční rybářství, sportovní rybáři a drobní rybníkáři). Aktivita bude pokračovat i v následujícím roce a návrh bude ve finální podobě zpracován před skončením projektu MGSII-42.

3.6.4 Testování preventivních opatření

V rámci projektu MGSII-42 bude testováno technické opatření na snižování škod způsobených vydrou říční s pracovním názvem „mobilní ohrádka“. V zásadě je plánováno využití pro dva účely: a) ohrádka určená pro přezimování kaprů, kteří budou přes celou zimní sezónu (v době hibernace) v této ohradě „zavřeni“ a vydra se k nim nedostane, b) plot pro celoroční ochranu pstruhů umožňující pstruhům lepší únik před lovcí vydrou. Ohrádka bude designována tak, aby převoz a manipulace nebyly komplikované, aby vydržela ve vodním prostředí, aby byla bezpečná pro vodní živočichy (ryby, vydry i další vodní druhy) a byla relativně flexibilní z hlediska různě tvarovaných a hlubokých rybníků.

Testování mobilní ohrádky v rámci projektu MGSII-42 v roce 2015 začalo – byl navržen technický nákres, první testování probíhalo ve stanici Pavlov, o.p.s. a bylo zaměřeno na

rybníky s pstruhovou obsádkou. Sledován byl v této fázi především lov pstruhů vydrou za normálních podmínek (tj. bez ohrádky). Bohužel vydry ve stanici patrně s ohledem na nedostatek zkušeností nebyly schopny ryby ulovit, a proto bylo rozhodnuto o přesunu experimentu na vybraný rybník na Dačicku ve volné krajině, s výskytem volně žijících vyder. Testování tam bude pokračovat v následujícím roce.

Celkové zhodnocení PP

Program péče pro vydru začal být v roce 2015 díky schválení projektu MGSII-42 realizován v širším rozsahu než v předešlých letech. Větší pozornost byla věnována především negativním vlivům dopravy, dále pak konfliktu s rybáři, preventivním opatřením proti způsobovaným škodám a celkové osvětě. Byly také zahájeny práce na analýzách vzorků odebraných z nalezených uhynulých vyder. Projekt bude pokračovat i v následujícím roce, proto zatím není možné celkově zhodnotit jeho výsledky a přínosy. Mimo zmíněný projekt pokračoval i pravidelný monitoring, který v roce 2015 zahrnoval monitoring EVL a okrajových oblastí výskytu vydry v ČR a byl posledním rokem finančně zajištěn z projektu „Monitoring a celoplošné mapování evropsky významných druhů jako podklad pro dokončení návrhu soustavy Natura 2000 v ČR“. Prostřednictvím činnosti záchranných stanic byla zajištěna i základní péče o druh, tj. rehabilitace nalezených zraněných jedinců či opuštěných mláďat s následnou snahou o zpětné vypuštění do přírody.